

PALOKUNTANAISTYÖN PEREHDYTTÄMISKURSSI

OHJAAJAN OPAS

Palokuntanainen?

*Palokuntanainen on kotien ja perheiden turvallisuuden lähettiläs.
Palokuntanainen herättää myönteistä suhtautumista yleiseen turvallisuuteen.
Palokuntanaistyö on tärkeä osa palokuntayhdistyksen toimintaa.*

PALOKUNTANAISTYÖN PEREHDYTTÄMISKURSSI

OHJAAJAN OPAS

Teksti

Palokuntanaistyön koulutustyöryhmä ja SPEK

Kuvat

Riina Kaarla

Toimitus

Mia Kunnaskari

ISBN 978-951-797-281-9

Helsinki 2007

2. toimitettu painos 2010

© SPEK ja kirjoittajat

JULKAISIJA

Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö SPEK

Ratamestarinkatu 11

00520 HELSINKI

Puh. (09) 476 112, faksi (09) 4761 1400

www.spek.fi

spekinfo@spek.fi

Osittainen kopiointikielto

Tämän teoksen kopioiminen on tekijänoikeuslain (404/61) mukaisesti kielletty lukuun ottamatta Suomen valtion ja Kopiosto ry:n tekemässä sopimuksessa tarkemmin määriteltyä osittaista kopiointia opetustarkoituksiin. Teoksen muunlainen kopiointi tai tallentaminen digitaaliseen muotoon on ehdottomasti kielletty.

KURSSIN TAVOITTEET

Palokuntanaisten perehdyttämiskurssin tavoitteena on

- toivottaa uusi jäsen tervetulleeksi palokuntaan ja sen naisosastoon
- tutustua osaston, palokunnan, pelastusliiton ja SPEKin toimintaan
- tutustua palokuntaan yhdistystoiminnan näkökulmasta
- tutustua maamme palo- ja pelastustoimen järjestelmään.

Kurssia voi mielellään elävöittää palokunnan toimintänäytöksillä ja kurssin aikana sopii harjoitella meille kaikille tärkeitä turvallisuustaitoja. Harjoitustunnit ovat vaapaavalintaisia. Sopivia harjoitustunnin aiheita perehdyttämiskurssille ovat tulipalojen ja onnettomuuksien ehkäisyyn, oikeisiin toimintamalleihin hätätilanteessa ja omatoimiseen varautumiseen liittyvät harjoitukset.

Kurssi on suunniteltu naisosaston uusien jäsenten perehdyttämiseksi, mutta myös pidempään toiminnassa mukana olleet voivat käydä kurssin kertauksena. Pelastusalalla on viime vuosina tapahtunut monia muutoksia, joten kertaus voi olla aivan paikallaan.

Kurssin kesto muotoutuu osaston ja perehdytettävien tarpeen mukaan. 3–7 koontumiskertaa on sopiva määrä ja 1–2 oppituntia (á 45 min.) sopiva kokoontumiskerran pituus. Perehdyttämiskurssin voi järjestää myös viikonloppukurssina.

Kannattaa tarkastaa voiko kurssin toteuttaa OK-opintokeskuksen opintokerhona ja saada siihen kurssitukea. Tuki ei ole suuren suuri, mutta sillä kattaa esimerkiksi kurssilaisten työkirjat ja esitteitä. Kurssituen edellytyksenä on vähintään viisi yli 15-vuotiasta jäsentä ja ainakin 10 oppituntia vähintään viitenä eri kertana. Helpot ohjeet kerhon järjestämiseksi löytyvät opintokeskuksen verkkosivuilta www.ok-opintokeskus.fi.

Kurssin ohjaajana voi toimia esimerkiksi naisosaston johtaja tai kouluttaja. Harjoitustunneille voi pyytää asiantuntijoita ja kouluttajia mm. palokunnan muista osastoista tai muista yhdistyksistä (esim. SPR:n paikallisyhdistykset, pelastusliitto).

Työkirjaan voi tehdä oman yhdistyksen toimintaan liittyviä lisäyksiä ja muistiinpanoja. Kurssin suorittamisen jälkeen osallistujille voidaan antaa pelastusalan opintokirjaan merkintä perehdyttämiskurssin suorittamisesta.

Kurssiaineisto on valmisteltu SPEKin palokuntanaistyön koulutustyöryhmässä 2007. Se on päivitetty ja uudelleen toimitettu 2010.

Hyvää kurssia Sinulle ja perehdytettävillesi!

SPEKin palokuntanaistyön koulutustyöryhmä
Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö SPEK

SISÄLTÖ

OSA I: PALOKUNTATOIMINTAAN PEREHDYTTÄMINEN

1. TERVETULOA

- Toiminta-ajatus (s. 5)
- Palokuntanaistyön tarkoitus (s. 7)
- Toimintamuotoja
- Jäsenyys naisosastossa (s. 8)

2. MINUN PALOKUNTANI

- Yleistä palokuntatoiminnasta (s. 10)
- Paikallinen, alueellinen ja valtakunnallinen taso (s. 11)
- Palokunta ry.
- Palokunnan osastoja (s. 12)
- Palokuntayhdistyksen organisaatiokaavio (s. 15)

3. PELASTUSTOIMI SUOMESSA

- Pelastustoimeen osallistuvat tahot (s. 17)
- Alueen pelastustoimen tehtävät (s. 19)
- Pelastuslaki 2011 (s. 20)

OSA II: HARJOITUSTUNTIEN AIHEITA

- Tulipalojen ehkäisy (s. 26)
- Palovaroitin (s. 28)
- Pelastautuminen (s. 30)
- Hätäilmoituksen teko (s. 32)
- Alkusammutus (s. 34)
- Omatoiminen varautuminen (s. 37)
- Kotivara (s. 40)
- Hätäensiapu (s. 41)

PALAUTELOMAKE

1. TERVETULOA!

Ensimmäisen kokoontumiskerran tarkoituksena on toivottaa uudet jäsenet tervetulleiksi palokuntaan ja sen naisosastoon. Käsiteltäviksi asioiksi sopivat esittäytymiskierrokset ja tutustuminen palokunnan naisosaston toimintaan yleisellä tasolla. Lisäksi voidaan tutustua esim. palokunnan tiloihin, tapoihin tai historiaan.

ESITTÄYTYMINEN

Ensivaikutelman voi tehdä vain kerran. Anna kurssin ohjaajana hyvä kuva palokuntanaistyöstä. Onnistut siinä

- näyttämällä hyvää esimerkkiä
- kohtelemalla kaikkia reilusti
- kuuntelemalla mielipiteitä
- johtamalla joukkoasi hyvässä palokuntahengessä.

TOIMINTA-AJATUS

Palokuntatoiminnan periaatteena on vapaaehtoisuus. Muista, että iloinen ja innostava vetäjä saa muutkin mukaan. Anna uusien jäsenten tutustua toimintaan omassa tahdissaan. Älä pelottele ketään pois velvoitteilla. Ole myös rehellinen toiminnan todellisesta laajuudesta kertoessasi.

Uusia jäseniä on hyvä kuunnella mahdollisten uusien ideoiden saamiseksi. Jokaista tarvitaan ja jokaiselle on paikka palokunnassa. Jokainen uusi toimija on arvokas saavutus.

Palokuntanaistoiminnan visio

Palokuntanaisosastot toimivat elinvoimaisina turvallisuusasioiden ja palokuntakulttuurin ylläpitäjinä toiminta-alueellaan eri yhteistyötahojen kanssa.

Palokuntanaistyön visio on luotu SPEKin, pelastusliittojen ja palokuntanaistyön edustajien vuoropuhelussa. **Keskustelua:** mitä eri näkökulmia visioon sisältyy?

Palokuntanaistoinnin arvoja ovat

- tasapuolisuus
- monimuotoisuus
- ihmisyyys
- paikallisuus
- ajassa ja kehityksessä kiinni oleminen
- perinteiden kunnioittaminen.

Keskustelua: mitä arvot tarkoittavat käytännössä?

Palokuntanaistyön avainasioita:

- vapaaehtoisuus
- omien turvallisuustaitojen kehittäminen
- onnettomuuksien ehkäisyyn oppiminen
- läheisten ja oman kotiseudun asukkaiden neuvonta ja valistus
- lähimmäisapu
- toisten auttaminen ja heistä välittäminen
- palokuntayhdistyksen toiminnan tukeminen.

Keskustelua: mitä ja millaista palokuntanaistyö on käytännön tasolla?

PALOKUNTANAISTYÖN TARKOITUS

Palokuntanaistyön toimintaohje (2006) määrittelee palokuntanaistyön seuraavasti:

Palokuntanaistyö on osa palokuntien harrastustoimintaa. Palokuntanaisosastolla voi olla sammutus- tai pelastustoimintaan liittyviä tuki- ja huoltotehtäviä palokuntanaistyön tavoitteiden mukaisen toiminnan lisäksi. Toiminnan tarkoituksena on tukea palokunnan toimintaa, herättää ja edistää jäsenten myönteistä suhtautumista palontorjuntaan ja yleiseen turvallisuuteen sekä levittää paloturvallisuuteen ja omaehtoiseen suojeluun liittyvää tietoutta kansalaisille.

Lisäksi ohje sanoo, että:

Palokuntanaistyön tarkoituksena on myös antaa palokuntanaisille tietopuolista ja käytännöllistä pelastusalan opetusta ja harjoitusta, jotta he pystyvät toimimaan turvallisesti palokunnassa, kasvamaan tehtävässään sekä kehittämään ja toteuttamaan itseään.

PALOKUNTANAISTYÖN TOIMINTAMUOTOJA

Palokuntanaisosastoissa ympäri Suomen on hyvin monimuotoista toimintaa. Naisosaston toiminta muotoutuu palokunnan, paikkakunnan ja pelastuslaitoksen tarpeiden sekä osaston omien resurssien mukaisesti. Joillakin alueilla toiminta keskittyy hälytysmuonitus- tai valistussopimusten mukaiseen toimintaan. Toisilla paikkakunnilla toiminta saattaa olla painottunut palokuntayhdistyksen toiminnan tukemiseen tai virkistys- ja harrastusmahdollisuuksien järjestämiseen.

Mahdollisia toimintamuotoja ovat mm.

- osallistuminen palokunnan sopimusten edellyttämiin tehtäviin (hälytysmuonitus, henkinen tuki, valistus jne.)
- palokunnan sisäinen koulutus (kodin turvallisuus, varautuminen)
- muille tarjottava koulutus (esim. muut yhdistykset)
- palokunnan nuorisotyön tukeminen (esim. koulutus, leirit, tapahtumat)
- kansalaisten opastus ja neuvonta (tapahtumat, tempaukset)
- yhdistystoiminta (palokuntakulttuurin ylläpito)
- palokunnan huoltotehtävät
- virkistystoiminta
- varainhankinta
- kansainvälinen toiminta (esim. ystävyyspalokunnat)
- kilpailutoiminta (teemakilpailut, SM-lines, CTIF).

Palokunnalla tai naisosastolla voi olla sopimus kunnan pelastuslaitoksen, poliisin tai esimerkiksi sosiaalitoimen kanssa hälytysmuonituksen suorittamisesta. Naisosasto voi kuu-
lua myös esimerkiksi Vapaaehtoisen pelastuspalvelun (Vapepa) hälytysryhmiin.

Vinkki kurssin ohjaajalle: tässä kohdassa voitte yhdessä miettiä, onko osastolla mahdollisuus kokeilla jotakin uutta ja toisaalta todeta, mitä kaikkea jo tehdään.

YHTEYSTIEDOT

Kerro toimi- ja vastuuhenkilöiden nimet:

- osastonjohtaja/puheenjohtaja
- osaston muut toimihenkilöt
- palokunnan päällikkö
- palokunnan muut vastuuhenkilöt.

Muista antaa omat yhteystietosi ja myös muiden tärkeiden vastuuhenkilöiden yhteystiedot.

Kerro myös jäsenille tiedottamisesta – onko käytössä jäsenkirje, yhdistyspalsta, sähköposti, tekstiviesti, ilmoitustaulu, kausiohjelma, puhelinketju, Facebook-ryhmä...

LISÄMATERIAALIA

Elävöittämismateriaaliksi tutustumiskerroille sopivat mm. valokuvat, lehtileikkeet, toimintakertomukset, videoklipit jne.

Voitte myös tutustua palokuntaan tuleviin lehtiin ja alan julkaisuihin (esim. Pelastustieto, Paloposti Leidi, Paloposti Junior).

Myös netistä löytyy paljon elävöittämismateriaalia eli palokunta- ja paloturvallisuusaiheisia sivustoja, esim.

- www.spek.fi > Palokuntatoiminta
- www.palopostileidi.fi
- www.palokuntaan.fi
- www.piippaakosinulla.fi
- www.palovara.fi
- www.paivapaloasemalla.fi

*Vinkki: kysy
SPEKin myynnistä
edullisia
Leidin irtonu-
meroita koulu-
tuksiin!*

2. MINUN PALOKUNTANI

Tämän osan tarkoituksena on esitellä kurssilaisille tarkemmin palokuntaa yhdistyksenä ja yhdistyksen sijoittumista alueelliseen ja valtakunnalliseen järjestötoimeen. Oman yhdistyksen osastojen ja toiminnan esittelyn lisäksi palokunta voi järjestää toiminnallisen esittelyosuuden, esim. alkusammutusharjoituksen. Lisämateriaalina voi jakaa palokuntayhdistyksen säännöt.

YLEISTÄ PALOKUNTATOIMINNASTA

Maamme ensimmäinen palokuntayhdistys perustettiin Turkuun 1838. Vuosisadan vaihteeseen mennessä yhdistysten määrä oli noussut noin kahteensataan eri puolilla maata. Niitä perustettiin niin kaupunkeihin, teollisuuspaikkakunnille kuin myös isompiin kyläkeskitymiin. Vuonna 1889 vapaapalokunnat kokoontuivat ensimmäisen kerran yhteen pohtimaan toiminnan tehostamista ja yhtenäistämistä. Vuonna 1906 viidennessä yleisessä palokuntalaiskokouksessa päätettiin perustaa Yleinen palokuntaliitto, jonka toimintaa jatkaa nykyisin Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö SPEK ry.

Palokuntayhdistys on rekisteröity yhdistys, jolla on palo- ja pelastustoimeen liittyvien tehtävien hoitamisesta sopimus kunnan pelastuslaitoksen kanssa. Yhdistys ei voi tehdä viranomaisen kanssa sopimusta ellei se ole oikeustoimikelpoinen eli rekisteröity yhdistys. Palokunnan jäsenillä voi myös olla suorat työ sopimukset pelastustoimen tehtävien hoidosta pelastuslaitoksen kanssa, jolloin varsinaista yhdistystä ei tässä mielessä tarvita.

Suomessa on 13 pelastusalan liittoa. Pelastusliittojen tehtävänä on mm. kouluttaa palokuntalaisia pelastuslaitoksen kanssa tehdyn sopimuksen mukaisesti. Jokaisessa liitossa on naistyötoimikunta tai -valiokunta tai vähintään naistyön vastaava ohjaamassa ja suunnittelemassa alueellista palokuntanaistyötä.

Pelastusliitot ovat SPEKin alueellisia jäseniä. SPEK mm. tuottaa koulutusmateriaaleja (kuten tämän oppaan) ja edistää vapaaehtoisten järjestötoimintaa. SPEKin palokuntapalvelujen järjestötoimissa työskentelee järjestöohjaaja, jonka vastuualueelle kuuluu palokuntanaistyön yleinen koordinaatio Suomessa. SPEK julkaisee myös palokuntanaisten lehteä Paloposti Leidiä. Siinä kerrotaan palokuntanaistyöstä ja ajankohtaisista asioista. Lehteä lähetetään jokaiseen osastoon 1 kpl ja sitä voi myös tilata itselleen edulliseen hintaan (www.palopostileidi.fi). SPEKin hallitus nimeää valtakunnallisen naistyötoimikunnan, joka antaa palokuntanaistyön asiantuntija-apua SPEKille. Toimikunnan alaisuudessa voi toimia asiantuntijatyöryhmiä – kuten koulutustyöryhmä, joka on ollut mukana tämän oppaan suunnittelussa ja toteutuksessa.

Vapaaehtoisten palokuntien valtakunnallisena kattojärjestönä toimii myös Suomen Sopimuspalokuntien liitto, jonka toiminta-ajatuksena on yhdistyksien edunvalvonta ja yhteistoiminta. Johto- ja päällystötehtävissä toimivien valtakunnallinen kattojärjestö on puolestaan Suomen Palopäällystöliitto.

Keskustelua: kuinka tuttua on pelastusliittojen ja valtakunnallisten järjestöjen toiminta? Missä yhteyksissä palokunnan naisosaston johtaja ja muut toimihenkilöt ovat yhteyksissä pelastusliittoon, SPEKiin, naistyötoimikuntaan tai muihin valtakunnallisiin toimijoihin?

PAIKALLINEN, ALUEELLINEN JA VALTAKUNNALLINEN TASO

Tarkasta ja täydennä nimitiedot taulukkoon. Kirjoittakaa tiedot ylös työkirjaan.

Paikallinen taso:

Naisosasto:	
Osastonjohtaja:	

Palokunta:	
Palokunnan päällikkö:	

Alueellinen taso:

Pelastusliitto:	
Toiminnanjohtaja:	
Naistyönjohtaja:	

Valtakunnallinen taso:

SPEK	Palokuntapalvelut, järjestötiimi
Palokuntajohtaja:	
Järjestöpäällikkö:	
Järjestöohjaaja (naistyö):	
Paloposti Leidi:	
Haka-koordinaattori:	

SPEK	Valtakunnallinen naistyötoimikunta
Puheenjohtaja:	

PALOKUNTA RY

Palokuntayhdistys on rekisteröity yhdistys (tyypillisesti VPK). Sen toimintaa ohjaavat yhdistyksen puheenjohtaja ja hallitus. Korkein päättävä elin on yhdistyksen vuosikokous, jossa päätetään seuraavan vuoden toiminta- ja taloussuunnitelmasta, hallituksen kokoonpanosta ja hyväksytään edellisen vuoden toiminta- ja talouskertomukset.

Hallituksen alaisuudessa toimii yksi tai useampi alaosasto. Alaosastoja ovat esimerkiksi hälytysosasto, nuoriso-osasto, naisosasto, järjestöosasto, veteraanisosasto, soittokunta jne. Yhdistykset ovat erilaisia ja kaikissa ei toimi lueteltuja alaosastoja.

Alaosastoilla voi olla omat toimintaohjeensa ja toimihenkilönsä. Alaosasto voi valita itselleen vastaavat toimihenkilöt kuin yhdistyksessä muutenkin valitaan eli puheen- tai osastonjohtajan, sihteerin, koulutusvastaavan, tiedotusvastaavan, emännän jne. osaston koon ja toimintamuotojen mukaisesti. Jokaisen alaosaston toimintakertomukset käsitellään yhdistyksen vuosikokouksessa. Sääntöjen mukaisesti yhdistyksen hallitus hyväksyy alaosas-

Nuoriso-osasto

Nuoriso-osastossa on 7–17-vuotiaille nuorille suunnattua palokuntatoimintaa. Joissakin palokunnissa on varhaisnuorille oma osastonsa ja vetäjänsä. Nuoriso-osastossa opetellaan yhteistoimintaa, palokuntataitoja, ensiapua sekä varautumista. Palokuntanuorille järjestetään leirejä, kilpailuja, retkiä ja matkoja. Ohjaajina toimivat palokunnan jäsenet, nimetyt osaston kouluttajat, naisosastolaiset sekä hälytysosastolaiset. Osaston toimintaa johtaa nuoriso-osaston johtaja apunaan varajohtajat ja kouluttajat.

Pelastusliitot järjestävät yhteistyössä palokuntien kanssa yleensä vuosittain kesäleirin, ja joka neljäs vuosi järjestetään kansainvälinen Suurleiri (viimeksi 2010). Leireille osallistuminen on paitsi hauskaa myös tärkeää, sillä leireillä suoritetaan palokuntanuorten kurssi-järjestelmän mukaisia kursseja. Niillä opetellaan oman ikäluokan mukaisia palokuntalais- ja turvallisuustaitoja.

VPK:t ovat tehneet palokuntanuorisotyötä jo lähes 100 vuotta. Nuoriso-osaston toiminnan tavoitteena on kasvattaa nuorista turvallisuustaitoisia kansalaisia. Tavoitteena on myös, että osa nuorista jatkaa yhdistyksessä myös nuorisotoiminnan jälkeen hälytys- ja muissa osastoissa sekä kouluttajina.

Veteraaniosasto

Veteraaniosasto muodostuu palokunnassa pitkään toimineista jäsenistä, jotka eivät enää ole mukana esim. hälytysosaston tehtävissä. Veteraaniosastojen ohjesäännöt ja toiminta vaihtelevat huomattavasti. Veteraaniosastolaiset mm. keräävät ja ylläpitävät palokuntaperinteitä, kunnostavat ja entisöivät rakennuksia, autoja ja kalustoja, auttavat muita osastoja tapahtumien järjestämisessä ja järjestävät omia retkiä ja tapahtumia, joissa on hauskaa muistella menneitä aikoja.

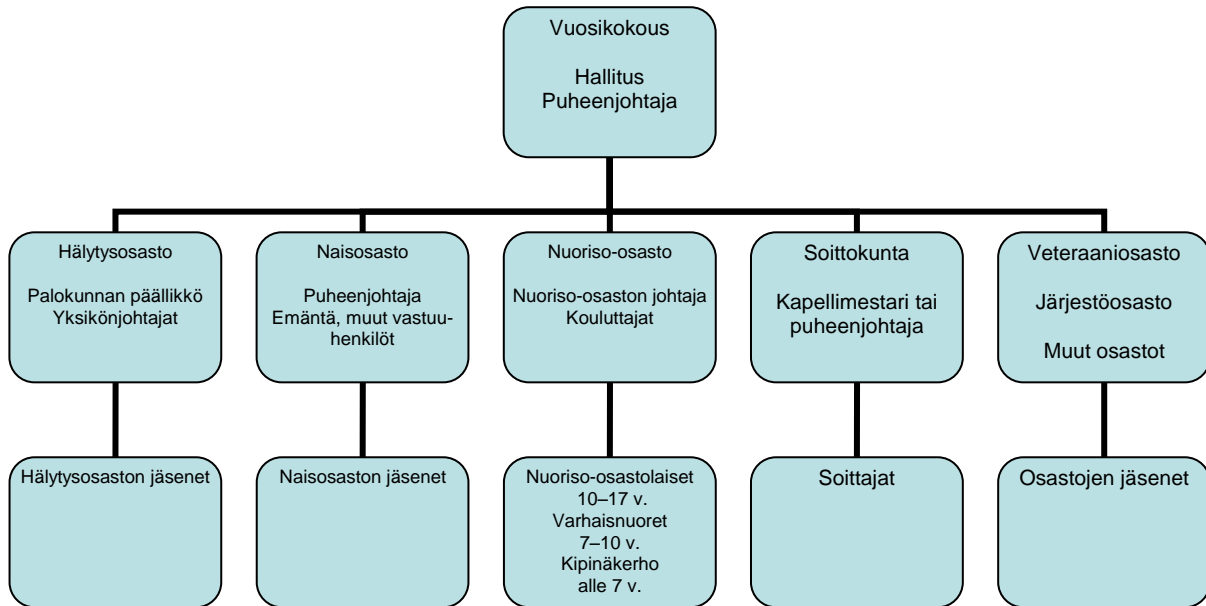
Soittokunta

Palokuntien soittokuntien historiaan kuuluvat paitsi seremoniaaliset tehtävät, myös hälytystoiminta: tulipaloissa puhaltajat antoivat signaaleja sammutustöissä oleville. Palokuntamusiikki onkin pääosin puhallinmusiikkia. Nykyisin soittokunnat esiintyvät erilaisissa tilaisuuksissa, esim. pikkujouluissa, kyläjuhlissa ja palokuntakilpailuissa. Joka toinen vuosi järjestetään valtakunnallinen Tulta päin! -soittokuntatapahtuma. Soittokuntaperinnettä ylläpidetään maassamme yli kahdessakymmenessä palokunnassa.

Järjestöosasto ja muut osastot

Järjestöosasto on yleisnimi palokunnan muille osastoille. Osaston nimi voi olla myös esimerkiksi harrastusosasto tai tukiosasto. Järjestöosaston jäsenet avustavat palokuntaa sen toiminnan järjestelyissä, tapahtumissa ja varainhankinnassa. Varsinkin tanssilavan omis-

PERUSYHDISTYKSEN ORGANISAATIOKAAVIO

MEIDÄN YHDISTYKSEMME ORGANISAATIOKAAVIO

3. PELASTUSTOIMI SUOMESSA

Tämä osa tutustuttaa pelastuslakiin ja pelastustoimen järjestelmään maassamme. Koulutajan on suositeltavaa tutustua etukäteen sisäasiainministeriön kotisivuihin (www.intermin.fi) sekä aluehallintoviraston ja pelastustoimen kotisivuihin (www.avi.fi, www.pelastustoimi.fi). Pelastuslaki löytyy Finlex-lakitietokannasta (www.finlex.fi).

Suomen julkishallinto muodostuu valtion ylimmistä elimistä ja valtionhallintojärjestelmästä, joka sisältää keskushallinnon, aluehallinnon ja paikallishallinnon. Vastuun pelastustoimen eri tehtävien hoitamisesta jakavat valtio ja kuntien ylläpitämät 22 alueellista pelastuslaitosta.

Sisäasiainministeriön keskeisiin tehtäviin kuuluu pelastushallinnon virastojen ja laitosten ohjaus ja valvonta. Sisäasiainministeriö työskentelee läheisessä yhteistyössä pelastuslaitosten kanssa ja ohjaa sekä valvoo yhteistyössä aluehallintovirastojen (AVI) kanssa kunnallista pelastustointia.

Aluehallintovirastojen pelastustoimen ja varautumisen vastuualue ohjaa ja johtaa pelastustoimen suunnittelua sekä huolehtii osaltaan suunnitelmien yhteensovittamisesta. Lisäksi se valvoo ja arvioi pelastuspalvelujen saatavuutta ja tasoa.

Sisäasiainministeriön johtama pelastustoimen valtakunnallinen kehittämistoiminta sekä Pelastusopiston toiminta rahoitetaan valtion talousarviosta. Alueelliset pelastuslaitokset saavat määrärahasa kunnilta. Palosuojelurahasto on valtion talousarvion ulkopuolinen rahasto, joka toimii sisäasiainministeriön hoidossa ja valvonnassa. Rahasto myöntää vuosittain avustuksia tulipalon ehkäisyyn ja pelastustoiminnan edistämistä koskeviin hankkeisiin. Keskeisimpiä avustuskohteita ovat pelastusalan järjestöjen koulutus- ja valistustoiminta, alaa tukevat tutkimus- ja kehittämishankkeet sekä kaluston hankinta ja paloasemien rakentaminen.

Vapaaehtoiset palokunnat, laitospalokunnat ja tehdaspalokunnat osallistuvat pelastustoimen tehtävien hoitamiseen alueen pelastustoimen kanssa tekemänsä sopimuksen mukaisesti. Pelastustoimessa työskentelee noin 24 000 henkilöä, joista päätoimisia on noin 5 000, vapaaehtoisia noin 15 000 ja sivutoimisia 4 000 henkilöä.

PELASTUSTOIMEEN OSALLISTUVAT TAHOT

Valtioneuvosto

Valtioneuvosto ohjaa pelastustointia hallitusohjelmaan sisältyvien tavoitteiden ja valtioneuvoston hyväksymien periaatepäätösten avulla.

Sisäasiainministeriön pelastusosasto

Sisäasiainministeriön pelastusosasto johtaa ja valvoo pelastustointia.

Pelastustoimen neuvottelukunta

Pelastustoimen suunnittelua, kehittämistä ja seurantaa varten sisäasiainministeriön apuna on pelastustoimen neuvottelukunta. Neuvottelukunnassa ovat edustettuina keskeiset pelastustoimen tehtävien hoitoon osallistuvat tahot.

Pelastustoimen johdon foorumi

Pelastustoimen kehittämistä, arviointia ja päätöksenteon koordinoitua avustaa pelastustoimen johdon foorumi. Johdon foorumin tehtävänä on arvioida pelastustoimen tilaa, tasoa ja kehittämistarpeita sekä tehdä esityksiä pelastustoimen kehittämiseksi. Pelastustoimen johdon foorumiin kuuluvat pelastusylijohtaja, pelastusosaston apulaisosastopäällikkö, pelastusosaston yksikköjen päälliköt, lääninvalmiusjohtajat, pelastusjohtajat, Pelastusopiston rehtori sekä hätäkeskuslaitoksen johtaja.

Aluehallintovirasto (AVI)

AVille kuuluvat pelastustoimeen ja varautumisen yhteensovittamiseen liittyvät tehtävät sekä varautumiseen liittyvän yhteistoiminnan järjestäminen, valmiussuunnittelun yhteensovittaminen, alueellisten maanpuolustuskurssien järjestäminen, kuntien valmiussuunnittelun tukeminen, valmiusharjoitusten järjestäminen sekä alue- ja paikallishallinnon turvallisuussuunnittelun edistäminen.

Alueellinen pelastustoimi/Pelastuslaitokset

Kunnilla on lakisääteinen velvollisuus järjestää pelastustoimen tehtävien hoito yhteistoiminnassa pelastustoimen alueella. Suomi on jaettu valtioneuvoston päätöksellä 22 pelastustoimen alueeseen. Yhteistyössä toimivia kuntia on eniten Varsinais-Suomen alueella (56 kuntaa), kun taas Helsinki muodostaa yksinään yhden alueen.

Pelastuslaitokset hoitavat alueellaan pelastustoimen tehtävät yhdessä sopimuspalokuntien kanssa. Vapaaehtoiset palokunnat, laitospalokunnat ja tehdaspalokunnat kuuluvat pelastustoimen järjestelmään tekemänsä sopimuksen perusteella.

Pelastusyksiköt on hajautettu alueiden kuntiin paloasemille, joita on yli 700. Pelastuslaitoksen päätoiminen henkilöstö hoitaa pelastustoimeen kuuluvat viranomaistehtävät kuten esimerkiksi palotarkastukset ja väestönsuojelun suunnitelmat. Sopimuspalokuntien tehtävät määräytyvät paikallisen tarpeen mukaan.

Pelastusopisto

Pelastusopisto on sisäasiainministeriön alainen pelastusalan valtakunnallinen ammatillinen oppilaitos ja koulutuskeskus Kuopiossa. Pelastusopisto kouluttaa pelastusalan ammattilaisia ja muita alan koulutusta tarvitsevia sekä järjestää varautumiskoulutusta.

Pelastusalan järjestöt ja vastaavat tahot

Suomessa toimii useita pelastusalan järjestöjä, mm. SPEK, SPPL, SSPL, Nuohousalan keskusliitto ja Palonsuojelun edistämisseätiö. Tärkeä maankattava verkosto muodostuu 13 alueellisesta pelastusalan liitosta. Pelastusalan järjestöt järjestävät sopimusten mukaisesti erilaisia palveluja kansalaisille ja pelastusalan toimijoille, mm. koulutusta ja neuvontaa.

Muut viranomaiset

Monet muut viranomaiset ja tahot ovat pelastusviranomaisten ohella velvollisia osallistumaan pelastustoimintaan ja väestönsuojeluun. Osallistumisvelvolliset on lueteltu pelastuslaissa. Näitä ovat mm:

- Hätäkeskuslaitos, poliisi ja rajavartiolaitos
- Puolustusvoimat
- sosiaali- ja terveysministeriö ja Kansanterveyslaitos
- Lääkelaitos ja sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvonta
- Säteilyturvakeskus
- Työterveyslaitos ja ympäristöministeriö
- maa- ja metsätalousministeriö ja Metsähallitus
- liikenne- ja viestintäministeriö
- Ilmailulaitos, Ilmatieteen laitos ja Merenkulkulaitos.

Keskustelua: Mihin viranomaisiin tai järjestöihin oma palokunta on yhteyksissä? Millaisia sopimuksia sillä on? Mitkä ovat sen tärkeimmät yhteistyökumppanit?

PELASTUSLAKI 2011

Vuoden 2003 pelastuslaki korvataan uudella keväällä 2011. Tämä teksti pohjautuu Hallituksen esitykseen Eduskunnalle pelastuslaiksi ja laiksi meripelastuslain 23 § muuttamisesta (18.11.2010). Hallituksen esitykset sisältävät paitsi lakitekstin, myös lain muutostarpeiden perustelut ja selityksiä.

Voimassaoleva pelastuslaki löytyy Finlex-lakitietokannasta <http://www.finlex.fi>.

Tehtävä: tutustukaa yhdessä pelastuslakiin erityisesti niiltä osin, kuin se koskee jokaisen toimintavelvollisuuksia, pelastustoimen tehtävien hoitoa ja vapaaehtoistoimintaa.

Lakiuudistuksen taustaa

Pelastuslaki on ollut uudistusten kohteena viime vuosikymmeninä. 1999 alussa voimaan tullut pelastustoimilaki (561/1999) korvasi vuonna 1975 annetun lain palo- ja pelastustoimesta (559/1975) ja vuonna 1958 annetun väestönsuojelulain (438/1958). Uudistuksessa koottiin siis silloiset normaali- ja poikkeusolojen järjestelyjä koskevat säännökset samaan lakiin.

Pelastustoimen järjestelmän kehittämiseksi säädettiin laki pelastustoimen alueiden muodostamisesta (1214/2001), joka tuli voimaan 2002. Lain mukaan kuntien tuli järjestää kunnan pelastustoimen palvelujen tuottaminen yhteistoiminnassa valtioneuvoston määräämillä pelastustoimen alueilla 1.1.2004 alkaen. Valtioneuvosto päätti 7.3.2002 maan jaettavan 22:een pelastustoimen alueeseen.

Pelastustoimilaki korvattiin uuden alueellisen pelastustoimen järjestelmän myötä uudella pelastuslailla 2003 (468/2003). Pelastustoimen alueellistaminen edellytti pelastustoimilain säännösten muuttamista uutta alueellista järjestelmää vastaaviksi, vaikka pelastustoimen tehtävät pysyivät sinänsä ennallaan. Säännöksiä tarkistettiin yleisemminkin pelastuslain säätämisen yhteydessä. Erityisesti onnettomuuksien ehkäisyä ja palotarkastustoimintaa koskevaan sääntelyyn jäi kuitenkin vielä kehittämistarpeita.

2011 uudistus

2011 pelastustoimintaa, onnettomuuksien ehkäisyä ja väestönsuojelua sääntelevä pelastuslaki kohtaa kokonaisuudistuksen. Uudessa pelastuslaissa määritellään nykyistä selkeämmällä tavalla jokaisen ihmisen ja yhteisön velvoitteet turvallisuuden ylläpitämisessä ja eri tahojen vastuut pelastustoimen tehtävien hoitamisessa. Uudessa laissa onnettomuuksien ehkäisyä kohdistetaan riskien mukaan, väestönsuojien rakentamisen velvoitteita kevennetään ja sopimuspalokuntien toimintaedellytyksiä parannetaan.

Hallitus hyväksyi 18.11.2010 esityksen uuden pelastuslain ja meripelastuslain muuttamisesta annetun lain sisällöksi. Valtioneuvosto hyväksyi myös yhteisen väestönsuojelua ja väestönsuojien rakentamista koskevan lausuman. Tasavallan presidentti antoi esityksen eduskunnalle 19.11.2010.

Lakien on tarkoitus tulla voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun ne on hyväksytty ja vahvistettu keväällä 2011.

Pelastuslaki 2011

Muutama ote hallituksen esityksestä tulevaksi pelastuslaiksi:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Lain tavoite

Tämän lain tavoitteena on parantaa ihmisten turvallisuutta ja vähentää onnettomuuksia. Lain tavoitteena on myös, että onnettomuuden uhatessa tai tapahduttua ihmiset pelastetaan, tärkeät toiminnot turvataan ja onnettomuuden seurauksia rajoitetaan tehokkaasti.

2 §

Lain soveltamisala

Tässä laissa säädetään ihmisten, yritysten sekä muiden yhteisöjen ja oikeushenkilöiden velvollisuudesta:

- 1) ehkäistä tulipaloja ja muita onnettomuuksia*
- 2) varautua onnettomuuksiin sekä toimintaan onnettomuuksien uhatessa ja sattuess;*
- 3) rajoittaa onnettomuuksien seurauksia*
- 4) rakentaa ja ylläpitää väestönsuojia*
- 5) osallistua pelastustoiminnan tehtäviin ja väestönsuojelukoulutukseen.*

2 luku

Yleiset velvollisuudet

3 §

Yleinen toimintavelvollisuus

Jokainen, joka huomaa tai saa tietää tulipalon syttyneen tai muun onnettomuuden tapahtuneen tai uhkaavan eikä voi heti sammuttaa paloa tai torjua vaaraa, on velvollinen viipymättä ilmoittamaan siitä vaarassa oleville, tekemään hätäilmoituksen sekä ryhtymään kykynsä mukaan pelastustoimenpiteisiin.

4 §

Huolellisuusvelvollisuus

Jokaisen on oltava huolellinen tulipalon tai muun onnettomuuden vaaran ja vahingon välttämiseksi.

14 §

Omatoiminen varautuminen

Rakennuksen omistajan ja haltijan sekä toiminnanharjoittajan on osaltaan:

- 1) ehkäistävä tulipalojen syttymistä ja muiden vaaratilanteiden syntymistä
- 2) varauduttava henkilöiden, omaisuuden ja ympäristön suojaamiseen vaaratilanteissa
- 3) varauduttava tulipalojen sammuttamiseen ja muihin sellaisiin pelastustoimenpiteisiin, joihin ne omatoimisesti kykenevät
- 4) ryhdyttävä toimenpiteisiin poistumisen turvaamiseksi tulipaloissa ja muissa vaaratilanteissa sekä toimenpiteisiin pelastustoiminnan helpottamiseksi.

17 §

Palovaroittimet

Huoneiston haltija on velvollinen huolehtimaan siitä, että asunto varustetaan riittävällä määrällä palovaroittimia tai muita laitteita, jotka mahdollisimman aikaisin havaitsevat alkavan tulipalon ja varoittavat asunnossa olevia.

4 luku

Pelastustoimen organisaatio ja vastuu pelastustoimen tehtävistä

23 §

Sisäasiainministeriön ja aluehallintoviraston tehtävät

Sisäasiainministeriö johtaa, ohjaa ja valvoo pelastustointia ja sen palvelujen saatavuutta ja tasoa, huolehtii pelastustoimen valtakunnallisista valmisteluista ja järjestelyistä, yhteensovittaa eri ministeriöiden ja toimialojen toimintaa pelastustoimessa ja sen kehittämisessä sekä huolehtii muista sisäasiainministeriölle tässä laissa säädetyistä tehtävistä.

Aluehallintovirasto valvoo pelastustoimen palvelujen saatavuutta ja tasoa toimialueellaan. Aluehallintovirasto tukee lisäksi sisäasiainministeriötä 1 momentissa säädetyissä tehtävissä sekä huolehtii muista aluehallintovirastolle tässä laissa säädetyistä tehtävistä.

Sisäasiainministeriön ja aluehallintoviraston tehtävistä pelastustoimessa voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

24 §

Kuntien vastuu pelastustoimesta

Kunnat vastaavat pelastustoimesta yhteistoiminnassa pelastustoimen alueilla (alueen pelastustoimi) siten kuin tässä laissa jäljempänä tarkemmin säädetään.

Valtioneuvosto päättää maan jakamisesta pelastustoimen alueisiin ja vahvistetun aluejaon muuttamisesta.

Päätöksen aluejaon muuttamisesta valtioneuvosto tekee omasta tai pelastustoimen alueen kuntien kuntalain (365/1995) 79 §:n 1 momentin mukaisella enemmistöllä tekemästä aloitteesta. Aluejaon muuttamisen yhteydessä valtioneuvosto asettaa määräajan 3 momentissa tarkoitettujen voimassa olevien sopimusten muuttamiselle. Aluejakoa ja sen muuttamista koskevaa päätöstä tehtäessä on kuultava kuntia, joita alue-jako tai sen muutos koskee.

Pelastustoimen alueeseen kuuluvilla kunnilla tulee olla sopimus pelastustoimen järjestämisestä. Sopimuksen hyväksymiseen ja muuttamiseen sovelletaan, mitä kuntalain 79 §:n 1 momentissa säädetään kuntayhtymän perussopimuksen muuttamisesta. Sopimukseen sovelletaan muuten, mitä kuntien yhteistoiminnasta säädetään kuntalaissa.

25 §

Pelastuslaitos sekä sopimuspalokunnat ja muut vastaavat yhteisöt

Pelastustoimen tehtävien hoitamista varten alueen pelastustoimella tulee olla pelastuslaitos. Alueen pelastustoimi voi sopia tehtävien hoitamisesta vapaaehtoisen palokunnan, laitospalokunnan, teollisuuspalokunnan, sotilaspalokunnan (sopimuspalokunnat) tai muun pelastusalalla toimivan yhteisön kanssa. Sopimuspalokunnille ja edellä tässä momentissa tarkoitetuille muille yhteisöille ei kuitenkaan saa antaa tehtäviä, joihin liittyy merkittävää julkisen vallan käyttöä.

26 §

Pelastusviranomaiset

Valtion pelastusviranomaisia ovat sisäasiainministeriön pelastusylijohtaja ja hänen määräämänsä sisäasiainministeriön ja aluehallintoviraston virkamiehet.

Alueen pelastustoimen pelastusviranomaisia ovat pelastuslaitoksen ylin viranhaltija ja hänen määräämänsä pelastuslaitoksen viranhaltijat sekä alueen pelastustoimen asianomainen monijäseninen toimielin.

27 §

Alueen pelastustoimen ja pelastuslaitoksen tehtävät

Alueen pelastustoimi vastaa pelastustoimen palvelutasosta, pelastuslaitoksen toiminnan ja nuohouspalvelujen asianmukaisesta järjestämisestä sekä muista tässä laissa sille säädettyistä tehtävistä.

Pelastuslaitoksen tulee huolehtia alueellaan:

- 1) pelastustoimelle kuuluvasta ohjauksesta, valistuksesta ja neuvonnasta, jonka tavoitteena on tulipalojen ja muiden onnettomuuksien ehkäiseminen ja varautuminen onnettomuuksien torjuntaan sekä asianmukainen toiminta onnettomuus- ja vaaratilanteissa ja onnettomuuksien seurausten rajoittamisessa*
- 2) pelastustoimen valvontatehtävistä*
- 3) väestön varoittamisesta vaara- ja onnettomuustilanteessa sekä siihen tarvittavasta hälytysjärjestelmästä*
- 4) pelastustoimintaan kuuluvista tehtävistä.*

Edellä 2 momentissa säädetyn lisäksi pelastuslaitos:

- 1) tuottaa ensivaste-, ensihoito- ja sairaankuljetuspalveluja, jos terveydenhuoltoviranomaisten kanssa siitä on sovittu tai tehtävästä on erikseen säädetty*
- 2) tukee pelastustoimen alueeseen kuuluvan kunnan valmiussuunnittelua, jos siitä on*

kunnan kanssa sovittu

3) huolehtii öljyntorjunnasta ja muistakin muussa laissa alueen pelastustoimelle säädetyistä tehtävistä

4) huolehtii, sen mukaan kuin alueen pelastustoimi päättää, myös muista toimialalle soveltuvista tehtävistä, jos siitä ei ole ilmeistä haittaa tässä laissa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi.

Alueen pelastustoimen ja pelastuslaitoksen tehtävistä voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

7 luku

Pelastustoimen vapaaehtoistoiminta

51 §

Vapaaehtoistoiminta

Pelastustoimen tehtävissä voidaan käyttää apuna vapaaehtoisia organisaatioita ja henkilöitä, ei kuitenkaan tehtävissä, joihin sisältyy merkittävää julkisen vallan käyttöä.

Vapaaehtoisten osallistumisesta pelastustoimeen voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

52 §

Vapaaehtoistoiminnan edistäminen

Pelastustoimen viranomaisten tulee mahdollisuuksiensa mukaan edistää pelastustoimen tehtävissä käytettävien vapaaehtoisten organisaatioiden toimintaedellytyksiä.

53 §

Sopimuspalokuntaan ja muuhun vastaavaan yhteisöön kuuluvan terveystarkastukset

Tämän lain 25 §:ssä tarkoitettuun sopimuspalokuntaan ja muuhun sopimuksen tehneeseen yhteisöön kuuluvalla savusukeltajalle ja muuta vastaavaa raskasta työtä tekeväälle on järjestettävä pelastustoimintaan kuuluvasta työstä ja työolosuhteista johtuvien terveysvaarojen ja -haittojen ehkäisemiseksi ja torjumiseksi sekä henkilön turvallisuuden, työkyvyn ja terveyden suojelemiseksi ja edistämiseksi tarkoitetut tehtävien edellyttämät työterveyshuoltolain (1383/2001) 12 §:ssä säädettyjä tarkastuksia vastaavat terveystarkastukset ja muut ennaltaehkäisevät palvelut siltä osin kuin hänellä ei ole oikeutta työterveyshuoltolaissa tarkoitettuun työterveyshuoltoon työsuhteen perusteella.

54 §

Sopimuspalokuntaan kuuluvan ja vapaaehtoishenkilöstön työturvallisuus

Tämän lain 25 §:n mukaiseen sopimuspalokuntaan kuuluvan pelastustoimintaan osallistuvan työturvallisuuteen sovelletaan työturvallisuuslakia (738/2002).

Pelastustoimintaan muutoin kuin 1 momentissa tarkoitettulla tavalla vapaaehtoisesti osallistuvan työturvallisuuteen sovelletaan työturvallisuuslain 55 §:ää.

HARJOITUSTUNNIT (HT)

Harjoitustunnit ovat vapaavalintaisia. Perehdyttämiskurssille voi valita seuraavista esimerkeistä pari keskeisintä ja mielenkiintoisinta. Jokaisen palokuntanaisen tulee osata ehkäistä tulipaloja ja tapaturmia ennalta sekä taitaa oikeat toimintamallit hätätilanteessa. Vinkki: harjoitustuntien aiheita voi käsitellä myös viikkoharjoituksissa tai teemailloissa.

Harjoitustunnin suunnittelun ja toteutuksen voi tehdä yhteistyössä muiden osastojen kouluttajien kanssa. Kouluttajia voi pyytää myös muista yhdistyksistä. Harjoitustunnilla on luonnollisesti tärkeää huolehtia perehdytettävien turvallisuudesta ja antaa oikeita toimintamalleja.

Harjoitustuntien elävöittämis- ja lisämateriaalina voi käyttää esim. SPEKin videoita ja esitteitä. Valistusvideoita löydät SPEKin paloturvallisuussivuilta www.spek.fi > Paloturvallisuus. Siellä on mm. videot huoneistopalon etenemisestä ja ”Mehän sammutettiin se!” - video luvattomasta tulenkäsittelystä.

Esitteitä voi tilata SPEKin myynnistä www.spek.fi > Verkkokauppa.

Esimerkkejä SPEKin esitteistä:

- Ilmoita oikein
- Toimiiko palovaroitin?
- Kerrostalon paloturvallisuus paremmaksi
- Pientalon paloturvallisuus paremmaksi
- Lomamökin paloturvallisuus paremmaksi
- Veneen paloturvallisuus paremmaksi
- Sytytteleekö lapsesi?
- Viimeinen sammuttaa aina kynttilät
- Sammuta oikein
- Kotivara – kun kauppaan ei pääse
- Perheen pelastautumissuunnitelma.

Lisätietoa internetistä:

- www.spek.fi
- pelastusliittojen kotisivut
- pelastuslaitosten kotisivut
- www.112.fi
- www.pelastustoimi.fi > Kodin turvaopas.

HT 1: TULIPALOJEN EHKÄISY

Tulipalojen ja onnettomuuksien ennaltaehkäisy on palokuntanaisille ensisijaisen tärkeä tehtävä. Erityistä huomiota kannattaa kiinnittää kodin turvallisuuteen, mm. sähkölaitteiden käyttöön, lasten luvattomaan tulen käsittelyyn ja ilkivaltaisten tuhopolttojen ehkäisyyn.

Harjoitustunnin voi suunnitella esimerkiksi niin, että ensin tutustutaan kouluttajan opastuksella tulipalojen syttymissyihin ja sitten keskustellaan pienryhmissä, kuinka syttymistä voidaan estää ja kuinka kodin paloturvallisuutta parantaa.

TULIPALOJEN YLEISIMPIÄ SYTTYMISSYITÄ

Yleisin tulipalon syttymissy on viallinen sähkölaitte tai varomattomuus sen käytössä. Sähkölaitteista johtuvia tulipaloja syttyy vuosittain noin 1 400. Niistä suurin osa voitaisiin estää ihmisten omalla ennakoivalla toiminnalla.

Tulipaloja syttyy vuosittain noin 14 000–15 000, joista rakennuspaloja noin 4 500. Näiden lisäksi tapahtuu runsaasti rekisteröimättömiä pienempiä paloja, jotka sammuvat itsekseen tai onnistutaan sammuttamaan itse. **Ilkivaltaisten tuhopolttojen määrä on vuosittain jopa yli 3 000.** Tuhopolttoja voi estää myös mm. riskikohteiden valvonnalla, roskakatosten oikealla sijoittelulla ja varastoimalla tavarat oikein.

Lasten luvattomaan tulen käsittelyyn tulee puuttua välittömästi. Neuvoja saat mm. esitteestä *Sytytteleekö lapsesi?* tai Tulipysäkki-hankkeesta (www.spek.fi > Paloturvallisuus > Tulipysäkki).

Kodin tiloista eniten tulipaloja tapahtuu (järjestyksessä) keittiössä, saunassa ja parvekkeella, terassilla tai patiolla. Seuraavana tulevat tekniset tilat, kuten autotalli, varasto tai kodinhoituhuone. Niitä seuraa olohuone ja viimeisenä makuuhuone.

ESTÄ YLEISIMMÄT SYTTYMISSYIT*

1. Vie vioittunut laite tai rikkoutunut sähköjohto heti huoltoon alan ammattilaiselle, äläkä korjaa itse. (Syttymissy: sähkölaitteen tai -asennuksen viat, häiriöt tai huollon laiminlyönti.)
2. Säilytä tulentekovälineet poissa lasten ulottuvilta, esim. lukollisessa laatikossa. (Syy: tulitikut ja tulentekovälineet.)
3. Älä tupakoi sisällä. Voit torkahtaa, jolloin tupakka sytyttää helposti tulipalon. (Syy: tupakointi.)
4. Käytä tulisijaa käyttöohjeiden mukaisesti. Nuohouta tulisija ja savuhormi säännöllisesti. (Syy: nokipalo.)
5. Varmista riittävät tulisijojen suojaetäisyydet. Älä kuivata pyykkejä löylyhuoneessa. (Syy: riittämätön suojaetäisyys.)

HT 2: PALOVAROITIN

Tutustukaa palovaroittimia ja muita varoittimia koskeviin säädöksiin ja ohjeisiin. Tutustukaa erilaisten palovaroittimien toimintaan, huoltoon, pariston vaihtoon, palovaroittimen sijoitteluun ja sen kiinnittämiseen.

Harjoitelkaa taitoja myös käytännössä, ei vain teoriassa. Harjoitustunnin aikana voi tutustua erilaisiin varoittimiin, vaihtaa pariston, puhdistaa varoittimen ja testata sen toimintaa. Kotitehtäväksi perehdyttämiskurssilaiselle sopii oman kodin, naapurin tai sukulaisen palovaroittimien tarkastus ja huolto.

PALOVAROITTIMET JA MUUT VAROITTIMET

Palovaroittimia koskevat säädökset ovat uudistuneet. Sisäasianministeriö antoi 14.4.2009 asetuksen palovaroittimien sijoittamisesta ja kunnossapidosta (239/2009). Valtioneuvosto antoi 29.4.2009 asetuksen palovaroittimien teknisistä ominaisuuksista (291/2009).

Palovaroitin on lakisääteinen varuste jokaisessa kodissa ja vapaa-ajan asunnossa. Sen hankinnasta ja toimintakunnosta vastaa asunnon haltija eli asukas. Jokaisen asunnon jokaisessa kerroksessa on oltava vähintään yksi toimiva palovaroitin. Uuden asetuksen mukaan palovaroittimia on oltava vähintään yksi kutakin alkavaa 60 m² kohti.

Oikea sijoittelu

Turvallisessa kodissa palovaroitin on joka kerroksessa, kaikissa makuuhuoneissa ja eteisessä. Jos palo alkaa makuuhuoneesta, palovaroitin herättää nukkuvan ajoissa. Asunnon uloskäyntireiteille sijoitettu palovaroitin havaitsee muissa tiloissa syttyvän tulipalon ja auttaa suunnistamaan savussa ja pimeässä (on olemassa myös valohälyttimellä varustettuja varoittimia).

Palovaroittimen oikea paikka on vähintään puolen metrin päässä seinästä ja muista esteistä katossa, sillä savu ja lämpö nousevat ylöspäin. Pöly, jatkuva veto, keittiörasvat, kuumuus ja kosteus voivat aiheuttaa palovaroittimen toiminnassa häiriöitä. Vältä palovaroittimen asentamista ilmanvaihtoventtiilien edustalle, keittiöön ja pesutiloihin, koska niissä palovaroittimet voivat vikaantua. Tarkemmat ohjeet löydät palovaroittimen mukana tulevista asennusohjeista. Suurissa asunnoissa on järkevää käyttää toisiinsa kytkettäviä palovaroittimia, jolloin hälytys yhdessä palovaroittimessa aiheuttaa yleishälytyksen myös muissa ryhmän palovaroittimissa.

Sähköverkkoon kytkettävät varoittimet

Mikäli asuinrakennukselle on haettu rakennuslupaa 1.2.2009 tai sen jälkeen, tulee asunnot varustaa sähköverkkoon kytketyillä palovaroittimilla huoneistokohtaisesti. Sama koskee myös päivähoitolaitoksia niiden koosta riippumatta. Asunnoiksi luetaan myös vapaa-ajan asunnot, mutta vaatimus koskee vain sähköverkkoon kytkettäviä tiloja eli ei sähköistämätöntä lomamökkiä. Sähköverkkoon kytketty palovaroitin on lieteen tai huoneistosauvan kiukaaseen verrattava laite, jonka saa asentaa vain sähköalan ammattilainen.

Valitse oikea varoitin

1.1.2010 lähtien myytävissä palovaroittimissa tulee olla seuraavat merkinnät:

- CE-merkintä liitetietoinaan mm. valmistuspäivämäärä tai eränumero sekä standardin numero EN 14604
- valmistajan suosittelema palovaroittimen uusimisajankohta
- ionisaatioon perustuvat eli radioaktiivista ainetta sisältävät palovaroittimet on merkittävä lisäksi säteilyturvallisuuksien vaatimusten mukaisesti.

Palovaroitinta ei saa hävittää talousjätteen mukana. Palovaroitin ja muut varoittimet hävitetään sähkö- ja elektroniikkajätteen (SER) mukana. Paikkakuntasi keräyspisteet löytyvät kaupungin tai kunnan neuvonnasta, useimmiten jätehuollon tai ympäristöhuollon alta.

Erilaisia varoittimia

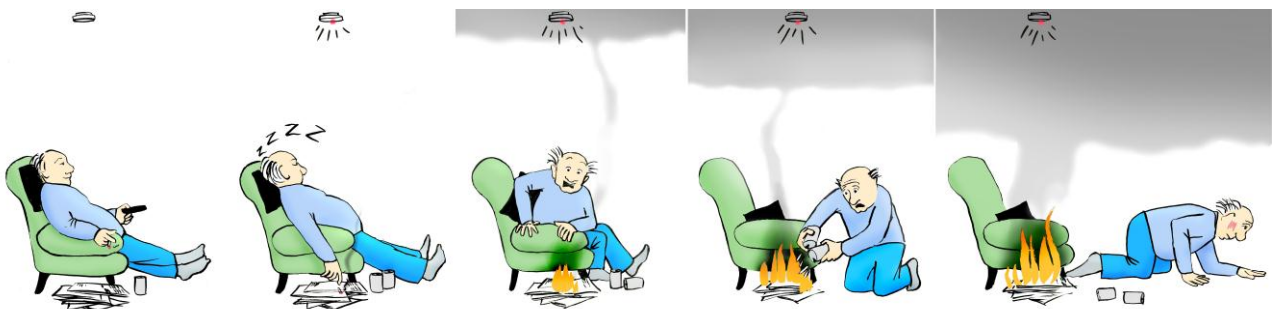
Palovaroittimia on kahta perustyyppiä, joista toinen perustuu optiseen havaintoon (palovaroittimessa oleva anturi ”näkee” varoittimen sisään kulkeutuneen savun) ja toinen ionisaatioon (anturi havaitsee varoittimessa olevaan testikammioon kulkeutuneen savun aiheuttaman muutoksen sähkönjohtavuudessa). Siksi on tärkeää, että palovaroitin sijoitetaan sellaiseen paikkaan, jossa savu pääsee varoittimeen esteettä.

Kummassakin tyyppissä laite toimii vain toimivan virtalähteen, joko pariston tai verkkovirran, avulla. Palovaroittimen paristo kestää noin vuoden. Markkinoilla on lisäksi varoittimia, joissa on kiinteä useamman vuoden kestävä paristo. Palovaroitin tulee testata kerran kuukaudesta painamalla siinä olevaa nappia ja/tai polttamalla sen lähellä esim. pala paperia.

Palovaroittimien lisäksi markkinoilla on erikseen varoittimet häkää, kaasua ja kosteutta varten. Ne tulee asentaa aina ohjeiden mukaisesti ja huolehtia niiden testauksesta ja paristonvaihdoista. Häkävaroitin ei korvaa palovaroitinta, sillä se ilmoittaa vain huoneessa olevasta häkäkaasusta. Varoittimet sijoitetaan ja huolletaan toimittajan ohjeiden mukaan.

Palovaroitinkin vanhenee

Kuten muutkin laitteet, myös palovaroittimet voivat vikaantua iän myötä tai niiden toimintakyky voi heikentyä. Siksi on suositeltavaa uusia vanhat laitteet tarpeen mukaan.

HT 3: PELASTAUTUMINEN

Perehdyttämiskurssin harjoitustunnille sopivia pelastautumiseen liittyviä aiheita ovat poistumisen ja pelastautumisen harjoittelu sekä pelastussuunnitelmaan ja sen tekemiseen tutustuminen.

POISTUMINEN JA PELASTAUTUMINEN

Palon syttyessä kuuluu varoittaa muita ja pelastaa vaarassa olevat. Jos palonalku on pieni, alkusammutusta kannattaa yrittää itseään vaarantamatta. Jos palo leviää eikä sammutus onnistu, tilasta on poistuttava. Paloa rajoitetaan sulkemalla ovet, ikkunat ja ilmanvaihto. Hälytys numeroon 112 tehdään turvallisesta paikasta.

Pelastautuminen on tärkeää: vain huolehtimalla omasta turvallisuudestaan voi auttaa muita. Pelastautumista ja erilaisia poistumisreittejä kannattaa harjoitella.

Pelastautumisessa huomioitavia asioita ovat:

- pidä poistumisreitit esteettöminä
- älä avaa ovea paloa kohti (kuuma ovi)
- älä koskaan mene savuiseen tilaan (esim. rappukäytävä)
- harjoittele poistumisreittien käyttöä (myös pimeässä)
- älä käytä hissiä
- varmista varatie (esim. parveke, ikkuna)
- älä mene parvekkeelle, jos alla palaa.

Jos porraskäytävässä on savua:

- pysy asunnossa ja sulje ovi
- mene parvekkeelle tai avoimen ikkunan luo
- hälytä apua, herätä huomiota
- odota apua, älä hyppää!

Rakennuksen osoitenumeron tulee näkyä pimeälläkin kadulle saakka.

Lisämateriaalina voi käyttää esim. Perheen pelastautumissuunnitelma -esitettä.

PELASTUSSUUNNITELMA

Pelastussuunnittelu on osa omatoimista varautumista. Pelastuslain mukaan pelastussuunnitelma tulee tehdä asuintaloon, jossa on vähintään viisi huoneistoa sekä yrityksiin ja erilaisiin laitoksiin. Sen tekeminen on suositeltavaa myös pienemmissä kohteissa (esim. omakotitalo). Suunnitelman voi tehdä vapaamuotoisesti, mutta hyvään alkuun pääsee käyttämällä valmiita pohjia. Niitä löytyy esim. pelastuslaitosten ja SPEKin kotisivuilta.

Pelastussuunnitelmalla pyritään varmistamaan turvallisuuden perusasiat asukkaille sekä tiloissa työskenteleville ja vieraileville. Suunnitelmaan sisältyy seuraavia elementtejä:

Alueen riskikartoitus. Esimerkkejä huomioitavista kohteista ovat liikenne, kuljetukset (esim. kemikaalit) ja sijainti (esim. teollisuuslaitosten läheisyydessä). Ympäristössä kannattaa tarkastaa esim. roskakatosten sijainti ja pyrkiä eliminoimaan ilkivaltatekijöitä (esim. tuhopoltot).

Poistumisturvallisuus. Tulipalon sattuessa rakennuksesta pitää pystyä poistumaan nopeasti ja turvallisesti. Poistuttaessa varoitetaan muita rakennuksessa olevia ja poistutaan rakennuksesta sovitulle kohtauspaikalle.

Alkusammutusvälineet ja niiden sijainti. On tärkeää, että kaikki asukkaat muistavat niiden sijainnin ja osaavat käyttää niitä.

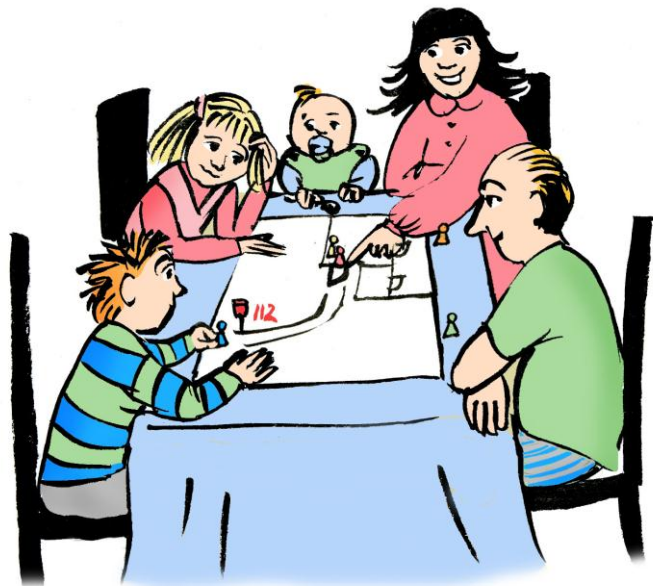
Varoittimet ja niiden huolto. Varoittimien kunnosta tulee pitää huolta. On hyvä auttaa myös esim. ikääntyntä ystävää tai sukulaista kodin turvavälineiden kunnan tarkastuksessa.

Tulipalon ja vahinkojen rajoittaminen. Ennen poistumista pyritään sulkemaan ikkunat ja ovet palon rajoittamiseksi.

Hälytyksen teko. Hätäilmoitus tehdään turvallisesta paikasta. Erikseen kannattaa miettiä, mitä tulee huomioida yöaikaan ja eri vuodenaikoina.

Kaikkien asukkaiden tulee osallistua suunnitelman tekoon ja pelastautumisen harjoitteluun kykyjensä mukaan. Suunnitelma tulee päivittää, jos tulee oleellisia muutoksia.

Vinkki: harjoitustunnilla voidaan tutustua asuntoyhtiöiden tai työpaikkojen pelastussuunnitelmiin.

HT 4: HÄTÄILMOITUKSEN TEKO

Perehdyttämiskurssille sopii hyvin Hätäkeskuslaitoksen ja hätäkeskusten toimintaperiaatteisiin tutustuminen sekä hätäilmoituksen tekemisen harjoittelu. Lisämateriaalia saa sivustolta www.112.fi. Hätäilmoituksen tekoa voi harjoitella vaikkapa pariharjoituksena niin, että toinen esittää hätäkeskuspäivystäjää ja toinen onnettomuuden todistajaa.

HÄTÄILMOITUS

Hätänumeroon 112 tulee soittaa aina kiireellisissä, todellisissa hätätilanteissa hengen, terveyden, omaisuuden tai ympäristön ollessa uhattuna tai vaarassa, tai jos on syytä epäillä näin olevan.

Suomessa on käytössä vain yksi hätänumero: 112. Sama hätänumero toimii kaikissa EU-maissa. Hätänumeroon 112 voi soittaa maksutta mistä tahansa puhelimesta ilman suuntanumeroa. Hätänumeroon 112 voi soittaa myös ulkomaisesta matkapuhelinliittymästä.

Sisäasiainministeriön alainen Hätäkeskuslaitos ylläpitää hätäkeskuksia eri puolilla maata. Hätäkeskuslaitoksia on tällä hetkellä 15, ja lisäksi Ahvenanmaalla on oma hälytyskeskuskensa, jonka kanssa tehdään yhteistyötä. Vuosina 2011–15 hätäkeskuspalvelut keskittään seitsemään hätäkeskukseen ja niiden toimintamallit yhtenäistetään. Toimintamallien yhtenäistäminen on edellytys valtakunnallisen uuden tietojärjestelmän käyttöönotolle. Uusi tietojärjestelmä mahdollistaa sen, että hätäkeskukset voivat varmistaa toisiaan ruuhkatileteissa ja poikkeusoloissa.

Hätänumero 112

Suomalaiset ja Suomessa oleskelevat ihmiset saavat apua hätänumeron 112 kautta kaikissa kiireellisissä hätätilanteissa, olipa kyse sitten poliisin, pelastuksen, sairaankuljetuksen tai sosiaalitoimen kiireellisestä avuntarpeesta.

Soittaessasi hätänumeroon muista seuraavat asiat:

1. Soita hätäpuhelu itse, jos voit

Tärkeää on, että hätäpuhelun soittaa se, jota asia koskee. Hänellä on tietoja, joita päivystäjä tarvitsee määritellessään millaista apua paikalle lähetetään. Välikäsien kautta tuleva puhelu voi viivästyttää avun paikalle tuloa.

2. Kerro, mitä on tapahtunut

Hätäkeskuspäivystäjä kysyy soittajalta tietoja tapahtuneesta, jotta hän osaa tarvittaessa lähettää kulloiseenkin tilanteeseen oikean avun.

3. Kerro tarkka osoite ja kunta

Hätäkeskuksen alueella saattaa olla useita samoja osoitteita eri kunnissa. Siksi on tärkeää kertoa osoitteen lisäksi tapahtumapaikkakunta.

4. Vastaa sinulle esitettyihin kysymyksiin

Päivystäjän esittämällä kysymyksillä on tarkoituksensa. Kysymykset eivät viivästytä avun hälyttämistä. Kiireellisessä tapauksessa päivystäjä hälyttää jo puhelun aikana auttamaan tulevat viranomaiset ja yhteistyökumppanit sekä antaa näille lisätietoja tapahtuneesta.

5. Toimi annettujen ohjeiden mukaisesti

Päivystäjä on koulutettu antamaan ohjeita eri tilanteisiin. On tärkeää noudattaa annettuja ohjeita. Oikein suoritetuilla ensitoimenpiteillä on usein merkitystä tilanteen lopputuloksen kannalta.

6. Lopeta puhelu vasta saatuasi siihen luvan

Liian aikainen puhelun päättäminen voi hidastaa auttajien paikalle saapumista. Saatuasi luvan puhelun päättämiseen, sulje puhelin. Pidä linja vapaana. Päivystäjä tai kohteeseen saapuva auttaja voi tarvita lisätietoja tapahtuneesta.

Opasta auttajat paikalle. Soita uudestaan, mikäli tilanne muuttuu.

HUOM!

Jos hätänumero on hetkellisesti ruuhkautunut, älä sulje puhelinta! Kuulet nauhoitteen, jossa kehoitetaan odottamaan hetki linjalla. Hätäpueluihin vastataan mahdollisimman nopeasti ja aina soittamisjärjestyksessä.

Vaaratilanteessa saat kerrattua yllämainitut toimintaohjeet Yleisradion teksti-TV:n sivulta 868 tai netistä www.pelastustoimi.fi. Yle lähettää tietoja hätätilanteista myös TV:ssä.

Lisätietoja hätäkeskuksen toiminnasta ja esimerkiksi mökkiosoitteen koordinaatit saa hätäkeskuksen kotisivuilta osoitteesta www.112.fi. Koordinaatit kannattaa tallentaa puhelimen muistiin ja printata kodin tai mökin seinälle.

ICE

ICE-tunniste on suositeltavaa tallentaa omaan ja läheisten matkapuhelimeen.

ICE tulee sanoista *In Case of Emergency* ("hätätilanteessa"). Tunnisteen avulla voidaan löytää hätätilanteeseen joutuneen henkilön kännykän puhelinluettelosta sen henkilön tiedot, jolle hätätapauksesta on ilmoitettava. Yhteys lähiomaiseen on hätätapauksessa erityisen tärkeää, jos lähiomaisella on hallussaan hätätilanteeseen joutuneen hoitamisen kannalta tärkeää tietoa. Tällaista tietoa voi olla esimerkiksi tieto sairauksista ja lääkityksestä.

ICE:n laadit lisäämällä lähiomaisen nimen eteen lisätään kännykän nimiluetteloon kirjaimet ICE: esim. ICE aviomies, ICE äiti, ICE isä. Voit myös laittaa tiedot englanniksi lomamatkoja varten (ICE husband, ICE mother, jne.). ICE-tunnisteen kehitti englantilainen sairaankuljettaja Bob Brotchie Lontoon pommi-iskujen jälkeen.

HT 5. ALKUSAMMUTUS

Alkusammutusta käsittelevällä harjoitustunnilla (tai -tunneilla) tutustutaan palamisen ja sammuttamisen periaatteisiin, erilaisiin alkusammuttimiin sekä niiden käyttöön. On tärkeää, että jokainen pääsee itse harjoittelemaan erilaisten sammuttimien käyttöä. Tavoitteena on, että perehdyttämisen jälkeen jokainen uusi palokuntalainen osaa alkusammutuksen teorian ja käytännön!

UUTTA ALKUSAMMUTUSKOULUTUKSESSA

Tuloksellinen toiminta tulipalon alkuhetkillä on tehokkain tapa estää tulipalon leviäminen. Kansalaisten alkusammutustaitojen kehittämisellä onkin merkittävä taloudellinen, henkinen ja kulttuurinen tehtävä.

Nykyisin alkusammutuskoulutuksen saa vuosittain n. 200 000 henkilöä. Koulutuksia järjestävät monen tyyppiset organisaatiot, joiden kouluttajilla on erilaisia taustoja. Alkusammutuskoulutuksia järjestää arviolta 1 650 kouluttajaa.

Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö ja Suomen Palopäälystöliitto ovat yhteistyössä Pelastusopiston ja Helsingin Pelastuskoulun asiantuntijoiden kanssa kehittäneet yhteisen alkusammutuskoulutus-konseptin.

Valtakunnallisen alkusammutuskoulutus-konseptin tavoitteena on kehittää alkusammutuskoulutuksen laatua, lisätä koulutuksen turvallisuutta ja parantaa sen vaikuttavuutta. Lisäksi yhteisen koulutusohjelman myötä lisätään koulutuksen haluttavuutta ja sitä kautta alkusammutustaitojen lisääntymistä.

Lisätietoja alkusammutuskoulutuksesta saat kotisivuilta www.alkusammutus.info. Vinkki: palokuntanaisosasto voi harkita alkusammutuskortin suorittamista perehdyttämiskurssin yhteydessä.

TULIPALON VAARALLISUUS

Tulipalon todellisuus on musta. Asunto voi täytyä savusta ja myrkyllisistä kaasuista jo muutamassa minuutissa. Savu rajoittaa näkemistä tai estää sen täysin. Lämpötila saattaa nousta jopa 800–1000 asteeseen vain 5–6 minuutissa. Nopea toiminta on tärkeää tulipalon aikana.

Tulipalossa vaarallista myrkyllistä savua syntyy mm. huonekalujen, pehmusteiden ja muiden sisustustavaroiden kytissä ja palaessa (lisätietoja esim. SPEKin Tekstiilit ja paloturvallisuus -koulutusmateriaalista).

Palon syttyä toiminta-aikaa on vain muutamia minuutteja. Palovaroitin herättää nukku-vankin ja antaa pelastautumiselle 2–3 minuuttia lisää aikaa.

Tulipalon kehittymisen nopeudesta saa hyvän kuvan katsomalla videon tulipalon kehittymisestä. Löydät sopivan videon esim. www.spek.fi > Paloturvallisuus > Palonkehitys.

KOTIEN ALKUSAMMUTTIMIA

Alkusammutinta tulee käyttää mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. Alkusammuttimen käyttö antaa aikaa palokunnan saapumiselle ja saattaa estää tulipalon leviämisen syttyneestä kohdasta muihin tiloihin. Alkusammuttimia ovat pienet, helposti käytettävät sammuttimet, joilla voi sammuttaa pienpalon tai alkavan palon. Alkusammuttimia ovat

- sammutuspeitto
- käsisammutin (esim. jauhesammutin tai nestesammutin)
- pikapaloposti (kerrostaloissa ja teollisuudessa)
- paloposti (sisällä tai ulkona)
- sankoruisku
- palotynnyri ja paloämpäri.

Jokin tai joitain alkusammuttimia kannattaa hankkia joka talouteen, sijoittaa ne helposti saataville ja harjoitella niiden käyttöä. Alkusammuttimena voidaan hätätapauksessa käyttää myös tavallista vesilettoa, ämpäriä tai esimerkiksi vaikeasti syttyvästä materiaalista valmistettua, riittävän paksua mattoa. Ulkotiloissa voi käyttää esimerkiksi hiekkaa tai maainesta. Alkusammutuksen onnistuttua tarkastetaan, että palo on varmasti sammunut eikä jää kytemään esim. rakenteisiin tai maapohjaan.

LISÄTIETOA ALKUSAMMUTTIMISTA

Määritelmän mukaan alkusammutuskalusto on palonalkujen sammutusvälineistöä, joka on kenen tahansa käytettävissä. Alkusammuttimia on olemassa eri käyttötarkoituksiin ja ne perustuvat eri sammutustapoihin. Sammuttaminen perustuu tukahduttamiseen (poistetaan happi), jäähdyttämiseen (vesi tai lämmönlähteen poistaminen), raivaamiseen (palavan aineen poisto esim. lapioidulla) tai ketjureaktion katkaisuun (kemiallinen sammuttaminen).

Käsisammuttimella tarkoitetaan kannettavaa, käsin laukaistavaa alkusammutinta, jonka paino on toimintakuntoisena korkeintaan 20 kg. Sammuttimessa on oltava sammutinainetta vähintään 1 kg ja sen tulee olla täytettävissä uudestaan. Sammuttimessa pitää myös olla katkaisin, joka mahdollistaa sammutinaineen virtauksen katkaisun. Käsisammuttimia on vesipohjaisia, jauhesammuttimia, hiilidioksidisammuttimia sekä puhdas-sammute-sammuttimia (kaasumainen sammutusaine). Kotitalouksiin soveltuvat parhaiten jauhe- ja nestesammuttimet. Tutustu huolellisesti käyttöohjeisiin.

Sammutuspeite on palamattomasta materiaalista valmistettu suorakulmainen peitto. Sammutuspeitteellä tukahduttetaan palo peittämällä kohde. Sammutuspeitteen pussin tulee olla punainen ja siinä valkoiset tekstit sisältäen käyttöohjeen.

Pikapalopostit ovat rakennuksen omaa alkusammutuskalustoa ja ne on liitetty rakennuksen vesijohtoverkkoon. Pikapaloposti on aina kiinteästi asennettu. Siihen kuuluu kela, sulkuventtiili, suihkutupki ja tarvittaessa letkunohjain. Pikapaloposteja on mm. teollisuudessa, laitoksissa, kerrostaloissa ja palvelutaloissa.

Paloposti on rakennuksen sisällä tai ulkona sijaitseva paloposti, joka on tarkoitettu rakennuksessa olevien henkilöiden käyttöön. Palopostin käyttö vaatii aina käyttöopastusta. Paloposteja on isommissa liikelaitoksissa, laitoksissa sekä tehtaissa. Ulkopalopostit on tarkoitettu palokunnan käyttöön. Paloposteissa käytetään vesijohtovettä.

Sankoruisku on yksi vanhimpia alkusammuttimia. Se on usein 12 litran metalliastia, jossa sammutinaineena on vettä. Sammutusteho perustuu jäädyttämiseen ja myös tukahduttamiseen, jos sammutustehoa on lisätty pienellä määrällä kalvovaahtosammutusainetta. Sankoruisku on kätevä sammutin tiloissa, joihin ei tule käyttövettä. Mäntäpumpun avulla vesisuihku saadaan suunnattu liekkeihin metrien päästä.

Palotynnyri ja paloämpäri ovat alkusammutusvälineitä, joita voidaan käyttää mm. ulkovarastoissa ja kylmissä sisävarastoissa. Kesäisin palotynnyreitä ja paloämpäreitä voi nähdä leirintäalueilla. Vain täysinäisestä palotynnyristä on apua hätätilanteessa. Paloämpäri on kartionmuotoinen ämpäri, jossa on usein kahva pohjassa.

Sammuttamisen yleisohjeet käsisammuttimilla:

- sammuta sitä mikä palaa, älä savua tai liekkien yläosaa
- sammuta edestä taaksepäin, tarvittaessa edestakaisella lakaisevalla liikkeellä, peittämällä sammutusaineella koko alue
- sammuta ensin alhaalta ja sitten yläpuolelta
- ulkona sammuttaessasi huomioi tuulen suunta, sammuta aina tuulen yläpuolelta.

Käytön jälkeen kaikki käsisammuttimet tulee huoltaa sammutintyyppin mukaisesti. Vesisammuttimista on lisäksi muistettava, että ne jäätyvät kylmässä ja johtavat sähköä eivätkä siten sovi sähköpalojen sammuttamiseen tai neste- ja rasvapaloille. Jauhe-, hiilidioksiidi- ja nestesammuttimet tulee tarkistaa vähintään joka toinen vuosi ja aina käytön jälkeen.

ALKUSAMMUTUSHARJOITUS

Alkusammutusharjoituksen voi vetää kokenut kouluttaja, joka hallitsee turvallisuusasiat. Olisi hyvä, että kaikki kurssilaiset osallistuisivat harjoitukseen, kokeilisivat erilaisia alkusammutusvälineitä ja harjoittelisivat alkusammutusta mielellään useampia kertoja.

Erillisiä suojavaarusteita ei tarvita ellei osallistuja niitä halua, sillä ei kotonakaan ole suojavaatteita käytössä. Suojavaatetta voi tarjota lähinnä jauhesammuttimella tapahtuvan harjoittelun yhteydessä omien vaatteiden suojaamiseksi. Huolehdi kuitenkin harjoituksen turvallisuudesta suorittamisesta tekstiilit huomioiden (ei herkästi syttyviä vaatteita päälle alkusammutusharjoitukseen).

HT 6. OMATOIMINEN VARAUTUMINEN

Omatoimisen varautumisen harjoitustunnilla käsitellään väestönsuojeluun ja varautumiseen liittyviä asioita. Tavoitteena on, että jokainen tietää velvollisuutensa varautumisesta, kuinka toimia yleisen vaaramerkin kuultuaan ja mitä kotivaraan sisältyy. Vinkki: osasto voi halutessaan suorittaa esim. pelastusliiton järjestämän taloyhtiön turvallisuus- tai varautumispäällikkökurssin.

OMATOIMISEN VARAUTUMISEN MERKITYS JA UHKAKUVAT

Omatoiminen varautuminen on määritelty pelastuslaissa. Omatoiminen varautuminen tarkoittaa onnettomuuksien ehkäisyä, ihmisten, omaisuuden ja ympäristön suojaamista vaaratilanteissa sekä sellaisiin pelastustoimenpiteisiin varautumista, joihin kykenee omatoimisesti. Omatoimisen varautumisen keinoilla jokainen selviää äkillisistä häiriötilanteista ja poikkeusoloista paremmin ja turvallisemmin.

Omatoimisen varautumisen merkitys turvallisuuden kohottajana perustuu nykyisin uusiin uhkakuviiin. Sodan uhka koetaan nykyisin varsin pieneksi, mutta muut häiriötilanteet, kuten sään ääri-ilmiöt tai ympäristöonnettomuudet, voivat häiritä yhteiskunnan toimintaa vakavastikin. Voimakkaat myrskyt, katkokset sähkön- tai vedenjakelussa, epidemiat tai kemikaali- tai säteilyonnettomuudet voivat muuttaa arkea ja sen sujumista huomattavasti.

Pula puhtaasta vedestä, sähköstä ja öljystä voi aiheuttaa jopa tilanteen, jossa viranomaiset joutuvat rajoittamaan tai ohjaamaan työvoimaa ja toimintaa yhteiskunnan tärkeiden toimintojen ylläpitämiseksi. Paikallisviranomaiset varautuvat häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin ennalta. Valtion viranomaisilla on omat ennakkosuunnitelmansa häiriötilanteiden hoitamiseen sekä lisäksi tiedotus- ja varoitusvelvollisuus. Näistä asioista kerrotaan yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen strategiassa (www.yett.fi).

YLEINEN VAARAMERKKI

Vaara- ja hätätilanteissa viranomaiset varoittavat väestöä uhkaavasta, välittömästä vaarasta yleisellä vaaramerkillä. Yleisen vaaramerkin tunnistaa minuutin pituisesta nousevasta (7 sekuntia) ja laskevasta äänestä (7 sekuntia). Vaaramerkin lisäksi viranomaisen saattaa kuuluttaa lisäohjeita tai varoituksia. Vaaran mentyä ohi annetaan vaara ohi -merkki, joka on minuutin mittainen tasainen äänimerkki. Merkkiäänen voi kuunnella www.pelastustoimi.fi-sivuilta.

Yleisen vaaramerkin jälkeen toimi seuraavasti:

- siirry sisälle ja pysy sisällä
- sulje ovet, ikkunat, tuuletusaukot ja koneellinen ilmastointi
- avaa radio ja odota ohjeita (ohjeet myös: Yleisradion teksti-TV:n sivulla 868, Yle-TV:n hätätiedotteissa ja www.pelastustoimi.fi)
- vältä puhelimen käyttöä, jotta linjat eivät tukkeudu
- älä poistu alueelta tai lähde ulos ilman viranomaisen kehotusta, ettet joutuisi vaaraan.

Lisätietoja toiminnasta yleisen vaaramerkin yhteydessä löydät myös puhelinluetteloiden alkulehdiltä sekä oman paikkakuntasi pelastuslaitoksen turvallisuusoppaasta.

Yleinen vaaramerkki voidaan antaa mm. kaasuvaaratilanteessa, myrkkyyonnettomuudessa tai säteilytilanteessa. Kaupungeissa ja taajamissa yleinen vaaramerkki annetaan ulkoha-lyttimien välityksellä ja taajamien ulkopuolella kulkuneuvosta. Samanaikaisesti radiosta ja tv:stä annetaan viranomaistiedote asiaa koskien.

Sisätiloihin suojautuminen ja ohjeiden mukainen toiminta vaaratilanteessa on ensimmäinen ja usein riittävä suojautumiskeino. Yleisen vaaramerkin jälkeen annetaan tietoa varoituksen syystä sekä suojautumis- ja toimintaohjeita.

Toimi kaasuvaaratilanteessa edellä olevien ohjeiden mukaisesti ja lisäksi:

- **jos olet sisätiloissa** ja haistat kaasua, paina märkä vaate suun eteen ja hengitä sen läpi
- pysyttele yläkerroksissa, kunnes vaara on ohi
- **jos olet ulkona** etkä pääse sisälle, kiirehdi kaasupilven alta sivutuuleen pyri mahdollisimman korkealle, esimerkiksi mäen päälle
- paina märkä vaate, ruoho-, turve- tai sammaltuppo suun eteen ja hengitä sen läpi.

Säteilyvaaratilanteessa:

- suojaudu sisätiloihin
- sulje tiiviisti ovet, ikkunat, tuuletusaukot ja pysäytä koneellinen ilmastointi (tiivistä ikkunat ja ovet ilmastointiteipillä, jos sinulla on sellaista)
- suojaudu talon keskiosiin tai kellariin
- ota joditabletti vasta viranomaisten kehotuksesta
- suojaa ruoka ja varaa juomavettä.

Laita esillä olevat elintarvikkeet muovipusseihin tai tiiviisiin astioihin. Jääkaappi, pakastin ja tiiviit pakkaukset suojaavat radioaktiiviselta pölyltä.

Suojaa eläimet siirtämällä kotieläimet sisätiloihin. Suojaa hyvin niiden rehuvarastot ja juomavesi.

Säteilytilannetta valvotaan jatkuvasti mittareilla koko maassa. Pienetkin muutokset huomataan heti ja niistä tiedotetaan viipymättä.

Jos sinun on pakko mennä ulos:

- käytä tiivistä, ihon peittävää asua (esim. sadeasu)
- käytä hengityssuojainta, pyyhettä tai talouspaperia estämään radioaktiivisten hiukasten pääsy keuhkoihin
- riisu vaatteet sisälle tullessasi eteiseen ja peseydy huolella.

Aiheeseen liittyviä internet-sivustoja:

Pelastuslaitosten kotisivut
Säteilyturvakeskus www.stuk.fi
Pelastustoimen kotisivut www.pelastustoimi.fi

KOTIIN SUOJAUTUMINEN

Kotiin suojautuminen tulisi ajankohtaiseksi säteilytilanteen tai kaasu- tai myrkkyyvuodon yhteydessä. Säteilyonnettomuuteen liittyvä suojautuminen voisi kestää parista päivästä jopa viikkoon riippuen säteilyn määrästä.

Kotiin suojauduttaessa

- tiivistetään ikkunat ja ilmastointien läpiviennit
- tiivistetään aukot (esim. postiluukku)
- suljetaan koneellinen ilmastointi.

Tiivistäminen tapahtuu teippaamalla ja muovin avulla. Tiivistyksessä tärkeintä on saada ulkopuolella oleva kaasu tai säteilyä sisältävä näkymätön pöly pysymään asunnon ulkopuolella. Kotona suojataan myös elintarvikkeet ilmatiiviisiin pakkauksiin tai muovipusseihin ja samoin vesi varataan suljettavaan astiaan. Vaatteita voi laittaa muovipusseihin, jotta ne pysyvät puhtaina. Jos talossa on väestönsuoja jonne siirrytään, on kodin suojaaminen tiivistämällä sekä vaatetavarojen suojaaminen yhtä tärkeää, kuin jos suojautuminen tapahtuisi omassa kodissa. Kotieläimille varataan ruokaa ja juomaa suojattuun asuntoon ja pyritään järjestämään niiden seuranta mahdollisimman hyvin.

Suojauduttaessa kotiin tai väestönsuojaan on tärkeää kuunnella viranomaisten ohjeita ulkona liikkumisesta sekä puhdistusohjeista suojautumistilanteen jälkeen. Väestönsuojaan siirryttäessä otetaan mukaan elintarvikkeiden lisäksi pelejä ja viihdykkeitä, hieman vaihtovaatetta sekä taskulamppu ja henkilökohtaiset lääkkeet ja hygieniatarvikkeet. Väestönsuojaan siirtymistä ohjaa taloyhtiön suojelupäällikkö ja väestönsuojan hoitaja. Yleiset väestönsuojat on tarkoitettu kaupungeissa henkilöille, jotka eivät pääse siirtymään turvaan omalle asuinpaikalleen.

HT 7: KOTIVARA

Kotivara sopii palokuntanaisten perehdyttämiskurssin aiheeksi todella hyvin ja muonittajilta saa varmasti hyviä vinkkejä harjoitustunnin suunnittelussa. Kotivara on myös hauska aihe nuoriso-osaston kanssa käsiteltäväksi. Vinkki: anna kotitehtäväksi koota talteen kaikki viikon aikana tyhjentyvät pakkaukset. Niistä voi koota vaikka kotivaranäyttelyn.

KOTIVARA

Kotivara on kotona oleva varmuusvarasto tavanomaisia päivittäistarvikkeita. Kotivaran tarkoitus on turvata kotitalouden toimeentulo noin viikoksi. Kotivaraa täydennetään sitä mukaan kuin sitä käytetään. Näin tuotteet pysyvät tuoreina ja käyttökelpoisina.

Kotivaraa tarvitaan yllättävissä tilanteissa, jotka ovat oikeastaan aika yleisiä. Tällaisia tilanteita ovat esimerkiksi sairastuminen tai loukkaantuminen. Voi käydä niin, että perheenjäsen sairastuu sillä tavalla, että muutkin joutuvat rajoittamaan liikkumistaan. Yhteiskunnassa saattaa tapahtua jotain, mikä rajoittaa liikkumista tai tuotteiden saantia (lakko, sähkö- tai vesikatkos, liikenneyhteyksien katkeaminen). Muita syitä voivat olla luonnonilmiöt, suuronnettomuudet tai yhteiskuntaa uhkaavat muut vakavat vaarat.

Jokaisella perheellä on omanlaisensa kotivara. Seuraavat tuotearviot ovat suuntaa-antavia, ja ne sovitetaan yksilöllisesti.

Yhden henkilön viikon kotivara voi koostua esim. seuraavista tuotteista:

- perunaa 0,5 kg
- riisiä ja makaronia 0,5 kg
- rasvoja (margariini, öljyt) 0,5 kg
- sokeria 0,5 kg
- UHT-maitoa 0,5 kg

Lisäksi kannattaa olla esim.

- juomia ja vettä 16 litraa (huomaa vesikanisteri!)
- leipää ja viljavalmisteita 1,5 kg
- maitoa ja maitotuotteita (maitojauhe, UHT-maito tms.) 1,3 kg
- hedelmiä ja marjoja 1 kg
- vihanneksia ja juureksia 1,5 kg
- lihaa, kalaa tai kananmunia 1 kg tai vastaavasti proteiinipitoisia papuja, linssejä ja siemeniä
- herkkuja (muroja, myslä, keksejä, suklaata, hilloja jne.) 1 kg

Kotivaraan kuuluvia välttämättömyystarvikkeita ovat mm. henkilökohtaiset lääkkeet, hygieniatarvikkeet (esim. vaipat), radio ja paristot sekä taskulamppu ja paristot. Jokaiselle vauvasta vaariin varataan sopivia tarvikkeita, eikä unohdeta myöskään kotieläimiä. Kotivaraan sisältyvät joditabletit otetaan vasta säteilytilanteen yhteydessä viranomaisen ohjeen mukaan. Kotivaraan opastaa esim. SPEKin esite Kotivara – jos kauppaan ei pääse.

HT 8. HÄTÄENSIAPU

Palokuntanaisten perustaitoihin kuuluu myös hätäensiapu. Harjoitustunnin tarkoituksena on selvittää, mitä hätäensiapu on ja mitä tehtäviä siihen kuuluu. Tunnin aikana voidaan lisäksi kerrata hätäilmoituksen teko. HUOM! Tarkasta viimeisimmät ensiapuohjeet ja -suositukset Suomen Punaisen Ristin kotisivuilta www.redcross.fi. Harjoitustunnin kouluttajaksi voi pyytää esim. SPR:n ensiapukouluttajan.

Vinkki: SPR:n ensiapusivuilla voi tehdä ensiaputestin (n. 20 min.).

HÄTÄENSIAPU (WWW.REDCROSS.FI)

Tehokas ensiapu vaatii nopeita toimia. Hengitysteiden avaaminen, verenvuotojen tyrehdyttäminen ja elvytyksen aloittaminen ovat hätätilanteessa usein hengen pelastavia toimenpiteitä. Tärkeää on, että hälyttää apua ja uskaltaa auttaa.

Hätäensiapuun kuuluvat toimenpiteet:

- potilaan tai loukkaantuneen tilan selvittäminen
- hengityksen turvaaminen (hengitysteiden avaaminen, kylkiasento)
- verenvuodon tyrehdyttäminen (verenkierron turvaaminen)
- elvytyksen aloittaminen.

ONNETTOMUUSTILANTEEN ENSIAPU

Mitä paremmin olet varautunut onnettomuuden mahdollisuuteen, sitä helpompi sinun on toimia, jos joskus joudut onnettomuuspaikalle. Harjoittelusta on hyötyä myös pienempien vahinkojen hoitamisessa.

Selvitä, mitä on tapahtunut

Arvioi onnettomuuden vakavuus, hahmota onnettomuuspaikka (osoite, sijainti) ja loukkaantuneiden määrä.

Hälytä apua

Tee hätäilmoitus numeroon 112. Pysy rauhallisena ja kuuntele ohjeita.

Estä lisäonnettomuudet

Varoita muuta liikennettä (hätävilkut, varoituskolmio). Laita yllesi huomioliivit, jos sinulla on sellaiset.

Pelasta hengenvaarassa olevat

Toimi tilanteen vaatimalla tavalla, esim. pyri estämään palovaara (sammuuta virta autosta).

Anna ensiapua taitojesi mukaan

Pahiten loukkaantunut on yleensä hiljaisin potilas. Tarkasta ensin tajunnan taso. Kokeile, onko loukkaantunut heräteltävissä puhuttelemalla ja kevyesti ravistelemalla. Jos tajuttoman hengitys on normaali

- avaa hengitystiet
- aseta potilas kylkiasentoon.

Ellei tajuton hengitä, aloita elvytys. Ellet ole harjoitellut sitä ennen, saat neuvoja hätänumerosta 112.

Tyrehdytä verenvuodot ja turvaa loukkaantuneen verenkierto. Tue murtumat. Aseta loukkaantunut oireiden mukaiseen odotusasentoon ja pidä lämpimänä, niin ehkäiset sokin syntyä. Älä anna loukkaantuneelle juotavaa.

Tarkkaile ja rauhoita

Rauhoita loukkaantunutta kuuntelemalla, puhumalla ja koskettamalla. Kerro, mitä olet tekemässä. Älä jätä loukkaantunutta yksin. Seuraa muutoksia loukkaantuneen voinnissa ja jos mahdollista, kirjaa ne ylös.

Välitä tapahtumatiedot ammattiauttajille

Kerro pelastushenkilökunnalle tietosi ja havaintosi. Ne nopeuttavat oikean hoidon aloittamista ja todennäköisten vammojen selvittämistä.

LISÄTIETOJA: TAJUTTOMAN ENSIAPU

Jos henkilö menettää äkillisesti tajuntansa tai näyttää elottomalta, selvitä ensin, onko hän herätettävissä puhuttelemalla ja ravistelemalla. Jos hän ei herää, hälytä apua. Noudata hätäkeskuksen ohjeita.

Avaa hengitystiet seuraavasti: kohota toisen käden kahdella sormella leuan kärkeä ylöspäin ja taivuta päätä toisella kädellä taaksepäin otsaa painaen. Katso liikkuuko rintakehä, kuuluuko hengitys tai tuntuuko poskellasi ilmavirtaus.

Jos hengitys on normaali, käännä henkilö kylkiasentoon hengityksen turvaamiseksi.

KYLKIASENTO

Nosta henkilön toinen käsi yläviistoon kämmen ylöspäin ja aseta toinen käsi rinnan päälle. Nosta takimmainen polvi koukkuun. Tartu kiinni henkilön hartiasta ja koukussa olevasta polvesta ja käännä hänet itseesi päin kylkiasentoon. Aseta käsi posken alle kämmenselkää ylöspäin. Jätä päällimmäinen jalka suoraan kulmaan. Varmista pään asento niin, että hengitystiet pysyvät auki. Tarkkaile hengitystä ja mahdollista heräämistä muun avun saapumiseen asti.

ELVYTYS

Elvytyksen onnistumisen ratkaisee etenkin aika, joka kuluu sydämen pysähtymisestä elvytyksen aloittamiseen. Nopeasti aloitettu elvytys kaksin- tai jopa kolminkertaistaa autettavan selviytymisen mahdollisuuksia.

Aikuisen elvytyksessä avaa ensin hengitystiet. Sitten aseta toisen käden kämmenen tyvi keskelle rintalastaa ja toinen käsi sen päälle. Painele 30 kertaa käsivarret suorina rintalastaa mäntämäisellä liikkeellä noin 100 kertaa minuutissa. Anna rintakehän painua noin 4-5 cm. Jatka puhalluselvytyksellä: avaa hengitystiet uudestaan. Kohota toisen käden kahdelta sormella leuan kärkeä ylöspäin ja taivuta päätä toisella kädellä otsaa painaen. Sulje sieraimet peukalolla ja etusormella. Paina huulesi tiiviisti henkilön suulle ja puhalla 2 kertaa ilmaa keuhkoihin, seuraa samalla rintakehän liikkumista. Jatka painelu-puhalluselvytystä vuorottelemalla rytmiä 30 painelua, 2 puhallusta kunnes vastuu siirtyy ammattihenkilölle, hengitys palautuu tai et enää jaksa elvyttää.

Lapsen elvytyksessä avaa hengitystiet, pidä pää edelleen ojennettuna, ja puhalla 5 pientä ja rauhallista alkupuhallusta suuhun, vain sen verran, että rintakehä liikahtaa. Nenän sieraimet pidetään suljettuina puhaltamisen ajan. Jos lapsi ei virkoa, jatka 30 painelulla. Paina yhdellä kämmenen tyvellä rintalastan alaosasta. Suhteuta paineluvoima ja -syvyys lapsen kokoon. Painamisen syvyys on kolmannes rintakehän paksuudesta. Sitten puhalla 2 puhallusta. Pidä pää ojennettuna, puhalla kevyesti. Jatka painelu-puhalluselvytystä vuorottelemalla rytmiä 30 painelua, 2 puhallusta kunnes vastuu siirtyy ammattihenkilölle, hengitys palautuu tai et enää jaksa elvyttää.

Ellet pysty puhaltamaan, yritä silti elvytystä. Jo pelkkä painelu saattaa auttaa. On suositeltavaa hankkia elvytystaito ja harjoitella sitä säännöllisesti.

SAIRASKOHTAUKSET

Sairauskohtaukset vaativat nopeaa toimintaa. Epäillessäsi sairaskohtausta turvaa potilaan hengitys ja verenkierto ja hälytä apua hätänumerosta 112. Yleisiä, nopeaa toimintaa vaativia sairauskohtauksia ovat mm.

- aivoverenkierron häiriöt (aivoinfarkti, aivoverenvuoto)
- diabeettinen sokki
- kouristelu (epilepsia, aivoverenvuoto, korkea kuume, tapaturma)
- rintakipu.

Osaamalla ensiavun voi pelastaa ihmishenkiä. Hätätilanteessa jokaisella on velvollisuus auttaa ja oikeus saada apua.

MUISTIINPANOJA

Onnea ja menestystä palokuntanaistyössä sekä perehdyttämiskurssin ohjaajalle että sen suorittaneille!

PALAUTETTA

Palautteen antaminen auttaa meitä kehittämään perehdyttämiskurssia paremmaksi. Lähetä palaute osoitteella Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö SPEK, palokuntanaistyön koulutustyöryhmä, Ratamestarinkatu 11, 00520 Helsinki.

Tietoja minusta:

- toimin kurssin pääkouluttajana
- koulutin yhden osan, minkä:

Mitä mieltä olit *Tervetuloa!* -osasta?

- siinä käsiteltiin olennaisia asioita palokuntanaistyöstä
- kurssilaiset kokivat asiat tärkeinä/mielenkiintoisina
- jotain jäi puuttumaan, mitä:

Entä mitkä seuraavista *Minun palokuntani* -osassa olivat mielestäsi tärkeitä:

- yleistä palokuntatoiminnasta
- paikallinen, alueellinen ja valtakunnallinen taso
- palokunta yhdistyksenä (palokunta ry.)
- palokunnan osastot
- organisaatiokaavio

Olisitko esittänyt jonkin asian toisin, minkä:

Osa 3 eli *Pelastustoimi Suomessa*: mihin asioihin on tärkeää tutustua perehdyttämiskursilla:

- pelastustoimeen osallistuviin tahoihin
- pelastustoimen tehtäviin
- pelastuslakiin

Olisitko esittänyt jonkin asian toisin, minkä:

Mitä harjoitustunneista järjestit:

- tulipalojen ehkäisy
- palovaroitin
- pelastautuminen
- hätäilmoituksen teko
- alkusammutus
- omatoiminen varautuminen
- kotivara
- hätäensiapu
- oma harjoitus, mikä:

Vapaa sana:

Kiitos palautteestasi!